

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE ISTORIE
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ (INSTITUT) „ANDREI LUPAN”

ISTORIE ȘI CULTURĂ

In onorem academician Andrei EȘANU

Biblioteca Științifică
Secția editorial-poligrafică
Chișinău, 2018

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE ISTORIE
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ (INSTITUT) „ANDREI LUPAN”

ISTORIE ȘI CULTURĂ

In onorem academician Andrei EȘANU

Biblioteca Științifică
Secția editorial-poligrafică
Chișinău, 2018

Lucrarea a fost discutată și recomandată pentru editare la ședința Consiliului științific al Institutului de Istorie, proces-verbal nr. 8 din 20 noiembrie 2018 și la ședința Consiliului științific al Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan”, proces-verbal nr. 16 din 6 noiembrie 2018

Editor:

Constantin Manolache, dr. hab. în științe politice

Coordonatori:

Gheorghe Cojocaru, dr. hab. în istorie, Igor Cereteu, dr. hab. în istorie

Responsabili de ediție:

Ion Valer Xenofontov, dr. în istorie
Silvia Corlăteanu-Granciuc, dr. în istorie

Redactori: Vasile Bahnaru, dr. hab. în filologie, Mihai Adauge

Coperta: Vitaliu Pogolșa

Machetare: Mihai Adauge

DISCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Istorie și cultură : In honorem academician Andrei Eșanu / Inst. de Istorie, Bibl. Șt. (Inst.) „Andrei Lupan” ; ed.: Constantin Manolache ; coord.: Gheorghe Cojocaru, Igor Cereteu ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov, Silvia Corlăteanu-Granciuc. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018 (F.E.-P. “Tipografia Centrală”). – 780 p. : fig., tab.

Texte : lb. rom., fr., engl., alte lb. străine. – Rez.: lb. engl. – Bibliogr. în note de subsol. – 100 ex.

ISBN 978-9975-3283-6-4.

94(478)(092)=00

© Institutul de Istorie, 2018

© Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018

© Autorii, 2018

SUMAR

Andrei Eșanu – 70 de ani

<i>Gheorghe Cojocaru, Silvia Corlăteanu-Granciu.</i> „Universul cultural” al acad. Andrei EȘANU. Omagiu la 70 de ani	6
<i>Octavian Moșin.</i> Academicianul Andrei Eșanu – profilul unui cercetător creștin	14
<i>Valentina Eșanu.</i> Andrei Eșanu. Bibliografie selectivă	18

I. De la cronicari citire

<i>Ioan-Aurel Pop.</i> Ce spun cronicarii	58
<i>Ovidiu Cristea.</i> In the aftermath of a victory: an episode of Stephen the Great's diplomacy after the Battle of Vaslui (10 January 1475)	63
<i>Владимир А. Артамонов.</i> Стефан Великий и европейские герои борьбы за национальную свободу.....	73
<i>Ovidiu Pecican.</i> Letopisețul Țării Românești din vremea lui Matei Basarab și autorul său Udriște Năsturel	78

II. Recitindu-l pe Cantemir

<i>Gheorghe Chivu.</i> Copiștii textelor lui Dimitrie Cantemir. Considerații asupra Hronicului vechimii a romano-moldo-vlahilor	88
<i>Ioana Costa.</i> Mărturii autoptice în lucrările lui Cantemir.....	96
<i>Ștefan Șuteu.</i> Din paradis în „Vavilonul” animalelor: pseudo-hibridele istoriei ieroglifice (1705) în simbolică <i>Bibliei de la București</i> (1688)	102
<i>Valentina Eșanu.</i> Dimitrie Cantemir cu privire la paternitatea și valoarea informativă a „hronicului lui Ureche vornicul”	129
<i>Victor Ghilaș.</i> Dimitrie Cantemir-muzicianul în exegezele literaturii francofone din secolele XVIII–XIX.....	164
<i>Виктор Цуркун.</i> Из истории передачи имений Ф. Шидловского во владение Д. Кантемира	175

III. Tâlcuind documente istorice

<i>Alin-Mihai Gherman.</i> Un document inedit de la Aron vodă Tiranul și urmările lui	183
<i>Sergiu Bacalov.</i> Dinamica schimbărilor și transformărilor stăpânirilor funciare ale Țării Moldovei. Cazul blocului de moșii „târgul Sculeni”	191
<i>Александр Пономарёв.</i> Институт исправничества и выполнение повинностей населением румынских княжеств во время русско-турецкой войны 1768–1774 годов (в свете неизданных архивных документов)	213
<i>Alina Felea.</i> Rudenia spirituală din nășia de cununie în Țara Moldovei (sec. XVII – înc. sec. al XIX-lea)	237
<i>Tudor Ciobanu.</i> O condiție a Visteriei Țării Moldovei din perioada războiului ruso-turc 1806–1812 privitoare la căpităniile de margine și slujitorii săi	253
<i>Eugen Cernenchi.</i> Un raport militar rus din secolul al XVIII (1759) despre vizita la București pentru repatrierea unui negustor	281
<i>Costin Clit.</i> Un opis al documentelor mănăstirii Pângărați din 1849.....	306
<i>Lia Brad Chisacof.</i> Basarabia prezentată Americii	330

IV. Din file vechi îngălbenite

<i>Александр Паскаль</i> . О рукописном наследии молдавского книжника Гавриила Урика из монастыря Нямц	343
<i>Andrei Prohin</i> . Prezicerile monahale în sursele narative din Țările Române (sec. XV–XVI)	376
<i>Ion Croitoru</i> . Rolul tiparului în epoca domnului Moldovei Vasile Lupu	391
<i>Михаил Р. Рыженков</i> . О времени, месте и обстоятельствах создания дневника Патрика Гордона	416
<i>Policarp Chițulescu, arhim.</i> Informații inedite despre cărțile unei vechi mănăstiri din Cernăuți	421
<i>Elena Chiaburu</i> . „Cazul” tipografului Stoica Iacovici (1715–1749). Clarificări noi	428
<i>Ion Chirtoagă</i> . Cartea și știința de carte în sud-estul Moldovei, ocupat de turci și tătari	440
<i>Вера Г. Ченцова</i> . Иоанн / Енаки Бузил и его «школьные» рукописи	454
<i>Serguei A. Frantsouzoff</i> . Le premier Lectionnaire arabe orthodoxe imprimé	459
<i>Zamfira Mihail</i> . Manuscrise ale lui Tadeu Hâjdeu de la Biblioteca Academiei Române	469
<i>Ioan Bolovan</i> . Presa, circularele bisericești și societatea românească din Transilvania în epoca modernă	483
Maria Danilov . Manuscrisul basarabean a lui Ange Bally în contextul unei epoci de cenzură (secolul al XIX-lea)	494
<i>Igor Cereteu</i> . Constituirea și completarea cu tipărituri românești a bibliotecii mănăstirii Noul Neamț în timpul lui Andronic Popovici (1861–1892)	513

V. De pe meleaguri basarabene

<i>Silvia Corlăteanu-Granciuc</i> . Contro le cattive abitudini. Modelli e comportamenti alimentari, igienici e sanitari nella Bessarabia dell'età moderna	529
<i>Teodor Candu</i> . Atribuțiile instituției protopopiatului în Moldova la începuturile epocii moderne	541
<i>Nicolae Fuștei</i> . Activitatea pastoral-filantropică a Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni	554
<i>Mihai-Cristian Amărieuței, Ludmila Bacumenco-Pîrnău, Veronica Olariu</i> . Societatea Biblică Rusă și filiala sa din Basarabia (1813–1826). Noi considerații	583
<i>Valentin Tomuleț</i> . Nobili din ținutul Hotin în statistica rusă din 1820	598
<i>Gheorghe Cojocar</i> . Declararea Republicii Democratice Moldovenești în contextul Revoluției ruse din 1917	629
<i>Gheorghe Cliveti</i> . Unirea românilor, în „Calendarul” Europei moderne	635
<i>Ion Șișcanu</i> . Relațiile sovieto-finlandeze în anii 1917–1923	643
<i>Constantin Jordan</i> . Cicerin la Paris (decembrie 1925): o filă din „dosarul” Basarabiei	656
<i>Александр Стыкалин, Анжела Колин</i> . Восприятие Румынии конца 1950-х–1960-х годов советскими писателями, посещавшими страну	663

VI. Prin labirintul artelor

<i>Mariana Șlapac</i> . Chipul uman și arhitectura	678
<i>Florin Marinescu</i> . Pictori greci în Țările Române	690
<i>Gabriela Platon, monahie</i> . Filosoful Porfirie în șirul înțelepților antici de la Voroneț	696
<i>Gheorghe Soltan</i> . Cel care a pictat și o cuconiță moldoveană, de os domnesc (Ilustrul pictor suedez Alexander Roslin (1718–1793) la 300 de ani de la naștere)	708

<i>Ioana Feodorov</i> . La Kiev, pe urmele portretelor Mitropolitului Petru Movilă	712
<i>Silviu Andrieș-Tabac</i> . Note pe marginea stemei satului Malcoci, raionul Ialoveni	729
<i>Veronica Cosovan</i> . Conceptul de patrimoniu cultural și diversele sale accepțiuni	738

VII. Itinerar istoriografic

<i>Demir Dragnev</i> . Alexandru I. Gonța – un deschizător de drumuri în medievistica românească postbelică (către 100 ani de la naștere)	742
<i>Sergiu Musteață</i> . Contribuții la istoria arheologiei românești. Istoricul cercetării siturilor arheologice din sec. VIII–IX de la nordul Dunării inferioare	751
<i>Marina Guțu</i> . Retrospectiva istoriografică a relațiilor româno-otomane: de la Dimitrie Cantemir până în prezent	766